

Edytorial:

Pamięć –

konteksty humanistyczne i społeczne

Pamięć jest jednym z najważniejszych pojęć nauki i jest ono obecne w opracowaniach naukowych z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii, językoznawstwa, historii, kulturoznawstwa, a także np. neurobiologii czy informatyki. Pamięć jest także przedmiotem dociekań filozoficznych i dokonań artystycznych. Każde pojęcie można opisywać w kategoriach polisemantycznej struktury, kształtowanej w trakcie rozwoju języka. W celu poznania danego pojęcia należy tę strukturę rozpatrywać na tle kontekstów społecznych, kulturowych, psychologicznych, religijnych i innych. Pojęcie pamięci jest werbalizowane przy pomocy wielu zróżnicowanych semantycznie wyrazów, wyrażeń, zwrotów i fraz. Do wyrazów służących do werbalizacji tego pojęcia należą np. rzeczowniki *pamięć*, *(auto)biografia*, *reminiscencja*, *retrospekcja*, *rocznica*, *jubileusz*, *urodziny*, *zabytek*, *pomnik*, *muzeum*, *skansen*, *rekonstrukcja*. Największą frekwencją cieszy się wśród nich rzeczownik *pamięć*, który, jak to wynika z analizy tego artykułu hasłowego we współczesnych słownikach ogólnych języka polskiego, ma kilka wyrazistych znaczeń odnoszących się do funkcjonowania naszego umysłu, mających związek z naszymi myślami, uczuciami oraz działaniami. Posługując się wyrazem *pamięć*, użytkownik określa swoją lub czyjąś zdolność, predyspozycję do przyswojenia, przechowywania i odtwarzania w umyśle minionych zdarzeń, osób, rzeczy i miejsc. Są to też myśli o minionych zdarzeniach lub ludziach poznanych w przeszłości, ich czynach itp. *Pamięcią* określamy także uczucie czci lub szacunku dla zmarłej osoby. *Pamięcią* jest też to, że myślimy o kimś, o jego sprawach, potrzebach i uczuciach, troszczymy się o kogoś lub coś. Używając tego wyrazu, nazywamy tę część naszego umysłu, w której przechowujemy wspomnienia. Wyraz ten jest także terminem informatycznym – *pamięć* to urządzenie w komputerze, które służy do przyjmowania, przechowywania i udostępniania programów oraz danych.

We współczesnym dyskursie społecznym obserwujemy lawinowy przyrost określeń, których częścią składową jest wyraz *pamięć*. Wiążą

się one z pamięcią zbiorową w kontekście historii, tradycji i dziedzictwa kulturowego, funkcjonowania układów i instytucji społecznych i są takie wyrażenia jak np. *przywracanie pamięci, fałszowanie pamięci, polityka pamięci, debata pamięci, pamięć historyczna, pamięć ofiar, pamięć Zagłady, Instytut Pamięci Narodowej*.

Wojciech Chlebda (2011, s. 90-91) zwraca uwagę na to, że wyraz *pamięć* jest używany współcześnie bardzo często w liczbie mnogiej (np. *wielość polskich pamięci, licytacja narodowych pamięci, konfrontacja różnych pamięci narodowych*), co świadczy o tym, że pamięć z kategorii zjawisk czysto psychicznych, zjawisk niematerialnych, ulotnych, nienamacalnych została przeniesiona w naszym dyskursie społecznym do kategorii zjawisk postrzegalnych, mierzalnych – i tym samym obdarzonych walorem graniczności.

Artykuły zawarte w tym tomie „Horyzontów Wychowania” włączają się w szeroki nurt studiów nad pamięcią; są głosem w dyskusji na temat pamięci jako pojęcia obecnego w naukach społecznych i humanistycznych. Zapraszamy serdecznie do wspólnego namysłu nad zagadnieniami prezentowanymi przez Autorów!

Bożena Sieradzka-Baziur

BIBLIOGRAFIA

Chlebda, W. (2011). Szkice do językowego obrazu pamięci. Pamięć jako wartość. *Etnolingwistyka*, 23.